

Fundem un poble a la frontera

Som l'any 940 i el comte us cedeix terres al Bages, a la ratlla amb al-Àndalus. On i com hi bastireu un poble que duri?

1 El repte

LA MISSIÓ

Som a mitjan **segle X**. El comte —hereu de Guifré el Pelós, que va impulsar la repoblació d'aquestes terres— us cedeix un tros del **Bages**, encara mig buit i insegur, just a la **frontera** amb al-Àndalus. **On fundareu el vostre poble i com l'organitzareu perquè sobrevisqui i prosperi?**

Acabeu d'estudiar com es va trencar el Mare Nostrum i com va néixer, en aquesta frontera, el que un dia seria Catalunya. Ara us toca **viure-ho**: us convertiu en una **colla de repobladors** i heu de prendre les mateixes decisions que prenen les famílies de fa mil anys.

1.1 Què vol dir «repoblar la frontera»?

La terra entre el món cristià i al-Àndalus era una zona de pas, de **ràtzies** (atacs ràpids) i de poca gent. Per omplir-la, els comtes oferien una cosa molt llaminera: qui ocupava una terra erma i la treballava durant uns anys, **se la quedava**. Però fundar un poble en terra de frontera no era triar un lloc qualsevol: una mala decisió es pagava amb la fam, la set o un atac. Tot compta.

SAPS QUE...?

Molts pobles del Bages encara conserven, al seu nucli antic, una **església** al mig i les cases arraulides al voltant. No és casualitat: així va començar tot, fa més de mil anys, en aquesta mateixa frontera.

2 Com treballarem

Treballareu en **colles de 4**, amb un repte que resoldreu en **quatre sessions**. Cadascú assumeix un rol, però totes les decisions importants es prenen entre tots:

- **Cap de colla:** coordina el grup i fa de portaveu en la defensa final.
- **Cartògraf/a:** dibuixa el plànol del poble.
- **Cronista:** redacta la carta de fundació.
- **Responsable de recursos:** vigila que no falti aigua, terra ni defensa.

SESSIÓ	TÍTOL	QUÈ FAREU
1	A la frontera	Rebeu el repte, repartiu rols i us situeu: com era el Bages l'any 940. Llegiu els factors que haureu de garantir i les pistes de l'historiador .
2	On ens establím?	Estudieu les quatre fitxes d'emplaçament , les pondereu amb una graella segons els factors i trieu el lloc amb una justificació argumentada .
3	Com l'organitzem?	Dissenyeu el poble: què hi poseu i per què (església, masos, camps, aigua, torre). Feu l'esbós del plànol aplicant les pistes.
4	La cimera de fundadors	Acabeu la carta de fundació i el plànol i els defenseu davant la classe . Valoració creuada i tancament.

*Producte final: la **carta de fundació del poble** amb el seu plànol (vegeu el capítol 4). Aquesta SA equival al **30 %** de la nota de la unitat; s'avalua amb la rúbrica del capítol 5.*

3 Materials de treball

3.1 Els cinc factors que heu de garantir

Cap poble sobreviu si en descuida un. Tingueu-los tots presents quan decidiu:

1. Aigua

Sense una font segura o un riu a prop, no hi ha ni gent ni collita. És la primera necessitat.

2. Defensa

Som a la frontera. Comptem el relleu, la visibilitat sobre la vall i la distància de les rutes de ràtzia.

3. Terra de conreu

Sòl pla i fèrtil per a cereals i horts. D'això viureu i d'això pagareu les rendes.

4. Comunicacions

Camins cap al mercat, cap a l'església i cap als pobles veïns. Aïllar-se del tot també és un perill.

5. El cor del poble: l'església

Al voltant del temple consagrat es crea un espai protegit que dona refugi i cohesió a la comunitat.

3.2 Les fitxes d'emplaçament

El comte us deixa triar entre quatre indrets. **Cap és perfecte:** tots tenen un avantatge fort i una feblesa seriosa. Aquesta és la decisió clau.

A · El revolt del riu

En un meandre del Llobregat. Aigua a dojo i terres de llim molt fèrtils, ideals per al cereal. Però el terreny s'inunda i queda ben a la vista de qui passa pel riu.

AIGUA I TERRA EXCELLENTS · DEFENSA DOLENTA

B · El puig del Vent

Dalt d'un turó rocós. Es domina tota la vall i és molt fàcil de defensar. Però l'aigua queda lluny, a baix, i amb prou feines hi ha sòl per llaurar.

DEFENSA EXCELLENT · AIGUA I CONREU ESCASSOS

C · La cruïlla dels camins

On es creuen el camí ral i la drecera del coll. Hi passen mercaders i us connecta amb tothom. Però és terreny obert i just al pas de les ràtzies de frontera.

COMUNICACIÓ EXCEL·LENT · MOLT EXPOSAT

D · La coma de la Font

Una valleta arrecerada amb una font permanent. Protegida, discreta i amb aigua segura tot l'any. Però hi ha poc espai per créixer i queda mal comunicada.

RECER I AIGUA SEGURS · POC ESPAI I AÏLLAT

3.3 Pistes de l'historiador

Aquestes són eines reals de l'època. Feu-les servir per dissenyar un poble creïble:

L'aprisió

Qui ocupava una terra erma de frontera i la treballava durant un temps, se la quedava com a propietat. Era l'esquer per atreure colons.

El mas

La casa de pagès aïllada, envoltada dels seus camps, és la peça bàsica del poblament: els masos s'escampen pel territori.

La sagrera

L'anella sagrada i protegida al voltant de l'església. S'hi guardaven el gra i els béns, fora de l'abast dels atacants.

La torre i el castell

Torres de guaita i castells defensaven i marcaven la frontera. Sovint el poble creixia arrecerat a sota seu.

4 El producte final: la carta de fundació

Heu de lliurar un document de fundació del vostre poble. Ha de tenir aquestes quatre parts:

- 1 **Nom i lema del poble.** Bategeu-lo i resumiu en una frase per què naixerà aquí.
- 2 **L'emplaçament triat i tres raons.** Indiqueu quin lloc heu escollit (A, B, C o D) i justifiqueu-lo amb tres dels cinc factors.
- 3 **El plànol del poble.** Dibuixeu-hi, com a mínim: l'**església** i la seva sagrera, els **masos**, els **camps**, l'**accés a l'aigua**, la **torre o castell** i els **camins**.
- 4 **La decisió difícil.** Tot lloc té una feblesa: expliqueu *què heu hagut de sacrificar* i *com hi feu front* (per exemple, com porteu l'aigua al turó o com defenseu el revolt del riu).

A la sessió 4, el cap de colla **defensa el projecte** davant la classe en un màxim de **tres minuts** i respon les preguntes dels altres «fundadors».

SAPS QUE...?

Quan acabeu, compareu el vostre poble amb un de real i proper: el monestir de **Sant Benet de Bages** (cap a l'any 960) o el nucli antic del vostre municipi. ¿Van triar com vosaltres?

5 Avaluació

Així és com es valorarà la carta de fundació i la seva defensa:

DIMENSÍO	NA	AS	AN	AE
Justificació de l'emplaçament	Tria sense raons o sense relació amb els factors.	Justifica la tria amb algun factor.	Justifica amb diversos factors ben triats.	Pondera els factors i argumenta per què compensa la feblesa del lloc.
Coherència del poble	Falten elements clau o no tenen sentit.	Hi ha els elements bàsics.	Tots els elements hi són i tenen funció.	El conjunt respon de manera intel·ligent a la vida de frontera.
Rigor històric	Idees anacròniques o inventades.	Usa alguna pista de l'època correctament.	Aplica bé apriació, mas, sagrera o castell.	Integra les pistes amb naturalitat i fidelitat al segle X.
Plànol i carta	Confusos o incomplets.	Es comprenen amb esforç.	Clars i ben presentats.	Clars, complets i acurats, amb llegenda.
Equip i defensa oral	No col·laboren o no defensen el projecte.	Defensen el bàsic amb suport.	Defensen amb ordre i reparteixen la feina.	Defensen amb solvència i responen les preguntes.

5.1 Connexió amb el currículum

Aquesta SA desenvolupa, de la unitat «El Mare Nostrum fragmentat», els criteris d'**espai i territori** (decidir i justificar un emplaçament sobre el medi), **temps històric** (comprendre la repoblació i la frontera) i **patrimoni i identitats** (relacionar-ho amb el Bages i Sant Benet), segons el Decret 175/2022.